

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Розглянуто сутність поняття "грошові розрахунки", основні завдання розрахункових операцій, організацію грошових розрахунків, зв'язок між готівковою і безготівковою формами розрахунків, головний фактор нормалізації розрахунків, основні принципи організації грошових розрахунків.

Аннотация. Рассмотрена сущность понятия "денежные расчеты", основные задания расчетных операций, организации денежных расчетов, связь между наличной и безналичной формами расчетов, главный фактор нормализации расчетов, основные принципы организации денежных расчетов.

Annotation. The essence of the concept "cash settlements", the main objectives of payment transactions, cash payments organization, the relationship between cash and non-cash payments, the main factor of payment normalization, the basic principles of cash payments have been studied.

Ключові слова: грошові розрахунки, розрахункові операції, готівка.

Актуальність теми обумовлена постійною підтримкою фінансових взаємозв'язків з іншими підприємствами й організаціями, працівниками підприємства й окремих осіб. Розрахунки між підприємствами й організаціями в основному здійснюються без участі готівки шляхом їхнього перерахування з банківського рахунку свого підприємства на відповідні рахунки інших підприємств.

Детально розкривають процес грошових розрахунків такі автори, як: Пронишин А. А., Данілов О. Д., Шило В. П., Поддєрьогін А. М., Малярєвський Ю. Д. Докладно висвітлено сутність і структура грошових розрахунків підприємства, окремі принципи організації та завдання, які сприяють їх ефективному використанню.

Реалізація мети досягається у процесі купівлі-продажу товарів, надання послуг, а також виконання різного роду зобов'язань у грошовій формі, у якій відбуваються різноманітні розрахунки та платежі.

Об'єктом дослідження в даній статті обрано грошові розрахунки.

Предметом дослідження виступають завдання, організація і принципи грошових розрахунків.

У сучасних умовах господарювання в процесі діяльності підприємства вступають у розрахункові взаємини з іншими підприємствами, організаціями й особами. Ці розрахунки пов'язані з формуванням основних засобів і оборотних коштів, реалізацією виробленої продукції і наданням послуг, розподілом прибутку, розрахунками з фінансовими органами, а також з органами соціального страхування і соціального забезпечення. Крім цього, підприємства можуть вступати в розрахункові відносини з окремими особами (наприклад, для виконання різних доручень з видачі засобів під звіт, одержання кредитів на індивідуальне житлове будівництво і господарське призначення).

Грошові розрахунки – платежі підприємств, підприємців і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Організація розрахунків вимагає строгого виконання фінансової дисципліни, своєчасної сплати боргів із зобов'язань і забезпечення своєчасного одержання засобів за реалізовану продукцію і надання послуг. Затримка оплати за отримані матеріальні цінності або несвочасне надходження засобів за реалізовану продукцію і надання послуг приводить до фінансових труднощів у введених господарства підприємств.

Основними завданнями розрахункових операцій є:

строге виконання діючого порядку застосування безготівкових розрахунків;

правильне і своєчасне оформлення всіх документів;

контроль за дотриманням форм розрахунків, установлених у договорах із покупцями і постачальниками;

забезпечення своєчасних розрахунків з дебіторської і кредиторської заборгованості для виключення простроченої заборгованості;

контроль за наявністю, рухом і збереженням коштів, за дотриманням розрахункової і платіжної дисципліни;

своєчасне і правильне документальне оформлення руху грошових коштів і розрахунків.

Таким чином, розрахункові операції обслуговуються готівковим і безготівковим грошовим обігом. Вони виникають у зв'язку з розривом у часі між подіями надання послуг (нарахування зобов'язань) і оплати за них [1].

Від правильної організації грошових розрахунків у цілому залежить оперативність їх здійснення, а відтак і фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Організація грошових розрахунків ґрунтується на таких принципах [2]:

обов'язкове зберігання грошових коштів на рахунках у банку;

вільний вибір установи банку для відкриття поточних рахунків;

вільний вибір способів розрахунків і платежу;

списання коштів за дорученням власника рахунку;

здійснення платежів у межах наявних на рахунку коштів;

дотримання установлених законодавством правил.

Між готівковою і безготівковою формами розрахунків існує тісний зв'язок. Одержуючи виручку за реалізовану

покриття поточних витрат – виплату заробітної плати, господарські потреби, виплату авансів на відрядження. Підприємства торгівлі та сфери обслуговування населення, реалізуючи товари (роботи, послуги), отримують плату за це переважно готівкою [3].

Одним із головних факторів нормалізації розрахунків у народному господарстві є запровадження єдиних розрахункових правил, які визначаються відповідними нормативними актами [4].

Обіг готівки в Україні регулюється прийнятими НБУ нормативними актами (постанова Правління НБУ "Про порядок ведення касових операцій у національній валюті в Україні"). Регулювання спрямоване на стабілізацію грошового обігу, ринкових перетворень, підвищення рівня керуваності грошового обігу підприємств і організацій.

Грошові розрахунки є невід'ємною частиною господарської діяльності кожного підприємства чи підприємця. Відрізняються тільки обсяги операцій, що проводяться у готівковому та безготівковому порядках. У будь-якому разі і для тих, і для інших завжди актуальним залишається питання організації та здійснення грошових розрахунків [6].

Використання грошових розрахунків у діяльності суб'єктів підприємницької діяльності регулюється великою кількістю нормативних документів. Основними законодавчими актами є такі: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України "Про Національний банк України", "Про банки і банківську діяльність", "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні", Інструкції та Положення НБУ. Недотримання вимог цих законодавчих документів може спричинити значні штрафні санкції. З огляду на це дотримання основних правил використання готівкових і безготівкових розрахунків у господарській діяльності підприємств є дуже важливим.

Основні принципи організації грошових розрахунків [5]:

грошові кошти підприємств підлягають обов'язковому зберіганню на поточних, депозитних та інших рахунках у банківських установах;

усі розрахунки і платежі підприємства мають здійснюватись за документами, передбаченими правилами розрахунків (паперових чи електронних).

Готівкові розрахунки слід розуміти як платежі готівкою підприємств і фізичних осіб за реалізовану продукцію, а також за операціями, що безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Готівкові розрахунки передбачають розрахунки не лише за реалізовану продукцію, а й за позареалізаційними операціями. До позареалізаційних належать надходження від таких операцій: погашення дебіторської заборгованості, заборгованості за позичками, безплатно отримані кошти, відшкодування матеріальної допомоги, внески до статутного капіталу, платежі за надане в лізинг майно, роялті, дохід від володіння корпоративними правами, повернення невикористаних підзвітних сум та інші надходження [6].

Від правильної організації грошових розрахунків у цілому залежить оперативність їх здійснення, а відтак і фінансовий стан суб'єктів господарювання. Одним із головних факторів нормалізації розрахунків у народному господарстві є запровадження єдиних розрахункових правил, які визначаються відповідними нормативними актами.

Наук. керівн. Прокопішина О. В.

Література: 1. Пронишин А. А. Управление дебиторской задолженностью / А. А. Пронишин // Дистрибуция и логистика. – 2009. – № 3. – С. 15–21. 2. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с. 3. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с. 4. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] / А. М. Поддєрьогін. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/506/54/1/3/>. – Назва з екрану. 5. Карпишин Н. І. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] / Н. І. Карпишин. – Режим доступу : <http://maradver.com/book/264-finansi-pidpriyemstv-karpishin-ni/9-22-gotivkovirozrahunki-na-pidpriyemstvi.html>. – Назва з екрану. 7. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посіб. для студ. економ. спец. навч. закладів / С. І. Лучковська. – К. : КНТ, 2010. – 296 с.